

er ikke langt til de bestialitetene vi kan lese om i beretningene fra sanitetstjenesten på Balkan i 1990-årene. Et tankekor er at i hvert fall i denne anmelders generasjon hadde de aller fleste unge menn en langvarig militærtjeneste bak seg før yrkeslivet og deltakelsen i samfunnslivet begynte. Nå er for det første omfanget av militær erfaring i samfunnet blitt mye mindre. For det andre blir spørsmål om forsvar og krigsdeltakelse stort sett forvaltet av ledere som knapt har hatt på seg uniform, enn si kjenner militære aktiviteter på kroppen. Granås bok er et godt korrektiv og fortjener mange lesere.

Øivind Larsen

Seksjon for allmenn- og samfunnsmedisin
Universitetet i Oslo

«Hjernebarkkortekser av høyere orden»

Antonio R. Damasio

På leting etter Spinoza – glede, sorg og den følende hjernen

320 s, ill. Oslo: Pax forlag, 2004. Pris NOK 298
ISBN 82-530-22678-1

Antonio Damasio er en av de ledende forskere på grenseområdet mellom følelsesliv og biologi. Med denne boken fullfører han en trilogi som begynte med *Descartes' feiltakelse* og fortsatte med *Følelsen av hva som skjer*. Damasio skjelner mellom

emosjoner og følelser. Dette skillet er ikke helt enkelt å få tak i, slett ikke på norsk, hvor «emotion» som oftest oversettes med «følelse». Emosjoner er atferd eller bevegelser som avspeiler kroppens emosjonelle reaksjon – «emosjoner utspiller seg i kroppens teater», som Damasio skriver. Følelser er de mentale begivenheter som «utspiller seg i sinnets teater». Han forsøker å beskrive de mekanismene i hjernen som sørger for å utløse og utføre en emosjon. En av hans hovedteser er at det er emosjonen som kommer først. Han hevder at «vi får emosjoner først og følelse etterpå fordi evolusjonen lot emosjoner oppstå før følelser». Damasio forklarer emosjoner som homøostatiske mekanismer, og han beskriver det anatomiske grunnlag, som han kaller «emosjoners hjernemaskiner». Han forenkler det til den periakveduktale grå substans som en «hjerne-stammebryter» som kan skru av og på emosjoner. For Damasio består følelser av «persepsjonen av en viss kroppstilstand». På denne måten inneholder boken to ulike

diskusjoner, en nevrologisk og en filosofisk, og de to faller ikke naturlig sammen hele veien.

På vaskeseddelen står det at «boka er et mesterverk innenfor vitenskap og skrivekunst». Jeg er ikke enig – Damasio skriver noe tungt, med lange og til dels omstendelige setninger – også i engelsk fasong. Det blir ikke bedre på norsk (der «emotion» blir «følelse»), og oversetteren sliter med å finne adekvate ord for begrepene. Han benytter også ukonvensjonelle oversettelser – jeg er overasket over ord som «cingulat-korteksen». Meningen blir grei når det er anatomiske tegninger med, men «hjernebarkkortekser av høyere orden» går meg dessverre hus forbi. Jeg synes boken blir tyngre å lese i norsk oversettelse.

Men hva har så Spinoza å gjøre med dette? En stor del handler nettopp om filosofen Baruch Spinoza, som var opptatt av å klassifisere affekter. Denne del har vært lettere å oversette og kan godt leses uavhengig av bokens hovedbudskap: Sammenhengen mellom følelseslivet og de biologiske emosjoner.

Hvem er dette skrevet for? Det er ingen fagbok, men forutsetter kunnskaper i nevroanatom og nevrologi. Man må også ta seg tid til å lese den – og da oppdager man at den har et ganske spenstig innhold, til tross for rar norsk anatomisk språkbruk og dårlige anatomiske figurer. De oppveies av fru Damasios sjarmerende tegninger til avsnittene om Spinoza.

Johan A. Aarli

Nevroklinikken
Haukeland Universitetssjukehus

Tempora mutantur...

Georg Gundersen, Bjørn Johannesen

Apotekerlatin – Fagterminologi for helsepersonell

127 s. Oslo: Cygnus Forlag, 2004. Pris NOK 200
ISBN 82-997028-0-1

Jo da, tidene forandrer seg – og vi med dem, som det heter med et romersk hjertesukk. Dessverre er ikke kunnskaper i latin spesielt meritterende for tiden, og det er i grunnen synd, for dette «døde» språk er fremdeles nøkkelen til vår medisinske fagterminologi og hverdag. Fra latinen ble fakultativ til examen artium i 1869 har det gått nedoverbakke med de klassiske idealene, og noe latinymnas eksisterer vel ikke lenger i Norge. Vi er rett og slett ikke interessert i dette språket. Annerledes er det ute i Europa, og selv i Finland er det radioprogrammer og endog popplater på latin!

Den foreliggende boken – eller heftet – er resultatet av samarbeidet mellom to apotekere, vel den eneste faggruppen i dag (foruten anatomene) som fremdeles holder dette

språket i en viss akt og ære. Det er ingen lærebok, men gir på en oversiktlig måte interessante opplysninger og tips om hvordan ordene dannes på latin, sammen med en kort innføring i grammatikken. Vi får informasjon om hvorfor og hvordan botaniske navn, drogenavn, navn på mikroorganismer og på kjemiske stoffer dannes. Kanskje burde eponymenes opphav skrives fullt ut, for noen ville nok gjerne vite hvem «den amerikanske patolog Salmon» var og når han levde – han som gav navn til salmonella.

Forfatterne gjennomgår menneskekroppen fra ytterst til innerst. Dertil får vi en god oversikt over de forskjellige sykdoms- og preparatnavnene som enhver lege kommer borti før eller siden – og en forklaring på hvorfor det heter nettopp sånn. Å bruke de opprinnelige latinske betegnelsene er nok på vikende front i det norske helsevesen. Mer og mer inntar egennavnene ledende posisjon. For det er kanskje litt lettere å huske – og si – «Scheuermans sykdom» enn Osteochondropathia deformans juvenilis, iallfall når man ikke vet hva det betyr. En kortfattet reseptlære hører også med.

Skulle man kritisere noe, måtte det være tittelen, som etter undertegnedes mening er et litt misvisende understatement. «Apotekerlatin» kan lett misforstås, slik at den eventuelle leser tror det bare gjelder den farmasøytiske profesjon. Tvert imot er dette en lettfattelig oppslagsbok som hele den medisinske fagkrets burde kjenne til og ha glede av. Kanskje burde neste opplag få tittelen «Doktorlatin»?

Boken er utgitt med språklig bistand fra cand.philol. Mette Heuch Berg, som nok er kjent for en del eldre medisinstudenter. Den selges kun direkte fra forlaget, som pussig nok er en underavdeling av Felleskatalogen.

Anbefales for den interesserte medisiner!

Per Holck

Avdeling for anatomi
Institutt for medisinske basalfag
Universitetet i Oslo

Klassiker i ny utgave

Murray Longmore, Ian B. Wilkinson,
Supraj Rajagopalan

Oxford Handbook of clinical medicine

6. utg. 874 s, tab, ill. Oxford: Oxford University Press, 2004. Pris GBP 22
ISBN 0-19-852558-3

Det er imponerende hva det er mulig å presse inn i en bok som, med litt velvilje, går i en frakkelomme! Skjønt hvis ikke frakken skal bli altfor ujevnt lastet – og den arme doktor dermed aldeles vindskjev – blir det nødvendig å fylle godt opp også i den kontralaterale lommen med gjenstander egnet som motvekt, f.eks. stetoskop, reflekshammer og matpakke!